

Motion till riksdagen 2021/22:4370

av **Pål Jonson m.fl. (M, KD)**

med anledning av skr. 2021/22:63 Riksrevisionens rapport om att bygga nationell försvarsförmåga – statens arbete med att stärka arméstridskrafterna

Förslag till riksdagsbeslut

1. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om ett tilläggsuppdrag till materieförsörjningsutredningen att även ta fram en försvarsindustristrategi och tillkännager detta för regeringen.
2. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att använda principen om ”design to cost” vid större upphandlingar av materiel och tillkännager detta för regeringen.
3. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att tillsätta en utredning som ger förslag på hur behovs-, tillgångs- och differensredovisningen för materiel kan stärkas och tillkännager detta för regeringen.

Motivering

Det säkerhetspolitiska läget i Sveriges närområde har stadigt försämrats de senaste åren. Rysslands illegala annektering av Krim 2014 och pågående krig mot Ukraina har varit en vattendelare i europeisk säkerhetspolitik vilken har lett till ökade försvarssatsningar i nästan alla europeiska länder, däribland Sverige. För Natos del har det inneburit ett ökat fokus på det kollektiva försvaret.

De ryska truppsammandragningarna vid Ukrainas gräns och krav på eftergifter från Nato och USA i december 2021 har ytterligare förstärkt den redan negativa trenden. Sverige måste i ljuset av denna utveckling stärka det nationella försvaret. Försvarsbeslutet från december 2020, vilket nu genomförs, är ett första viktigt steg i att höja Sveriges försvarsförmåga.

Centralt är att de resurser som läggs på försvaret också används optimalt och ger en höjd operativ effekt i det svenska försvaret. Det är därför värdefullt med analyser som Riksrevisionens rapport om utvecklingen av arméstridskrafterna under perioden 2016–2020. Riksrevisionen pekar i sin rapport på ett antal brister som bör åtgärdas och ger rekommendationer till såväl regeringen som Försvarsmakten.

Regeringen konstaterar i sin skrivelse att ”Riksrevisionens sammanvägda bedömning är att regeringens och Försvarsmaktens arbete med att stärka arméstridskrafternas operativa förmåga under försvarsinriktningsperioden inte har varit effektivt i alla delar. Brister har identifierats när det gäller planering, analys, styrning och genomförande”.

Bakgrunden är att Försvarsmakten i och med försvarsbeslutet 2015 ställde om från att under många års tid ha reducerat numerären i myndigheten och inriktat sig mer på internationella insatser till att fr.o.m. 2016 tillföras mer resurser och rikta om verksamheten mot nationellt försvar.

Det fanns en bristande kunskap om hur läget såg ut i armén när införandet av försvarsbeslutet påbörjades; armén hade inte på många år haft brigader som grundläggande organisationsform, försvarsbeslutet var i grunden underfinansierat och kostnader för de väsentliga säkerhetsintressena (VSI), dvs. stridsflyget och undervattensförmågan, ledde till att satsningar på armén prioriterades ned. Det fanns även problem när det gällde tillgång till och krigsplacering av materiel och personal.

Sammantaget ledde detta till en endast svagt positiv utveckling av arméförbandens krigsduglighet under inriktningsperioden 2016–2020.

Mot bakgrund av detta lämnar Riksrevisionen ett antal rekommendationer till regeringen och Försvarsmakten. Regeringen uppmanas att sätta tydliga och uppföljningsbara mål för Försvarsmaktens verksamhet samt att säkerställa att hanteringen av de väsentliga säkerhetsintressena inte ska leda till kortsiktiga omplaneringar som får konsekvenser för förbandsproduktionen.

Försvarsmakten uppmanas bl.a. att utveckla arbetet med att säkerställa arméns förmåga att mobilisera inom angiven tid, bl.a. avseende krigsplacering av materiel, samt att ta fram konsekvensbeskrivningar av regeringens styrning och behovsanalyser avseende utvecklings- eller förändringsarbeten.

Moderaterna och Kristdemokraterna skulle därför vilja peka på ett antal åtgärder för att avhjälpa de brister som Riksrevisionen har lyft.

En fungerande materielförsörjning är en central funktion för att armén ska kunna lösa sina uppgifter och det är också ett område där det enligt Riksrevisionen har funnits svagheter.

För närvarande arbetar en utredning med att ta fram förslag på en ny materielförsörjningsstrategi för det militära försvaret. Utredningen har bl.a. i uppdrag att närmare analysera statens åtaganden när det gäller de väsentliga säkerhetsintressena. Det är bra att detta tydliggörs. Dock hade det behövts en bredare ansats med en kombinerad materiel- och försvarsindustristrategi för att ta ett helhetsgrepp på hanteringen av de väsentliga säkerhetsintressena. Kostnaderna som VSI:erna genererar är inte bara kopplade till försvarets materielförsörjning utan har också bredare industripolitiska implikationer. Det kan t.ex. handla om möjligheten att exportera svenskproducerade plattformar som stridsflygplan, ubåtar och ytstridsfartyg till andra länder.

Därför bör regeringen ge materielförsörjningsutredningen ett tilläggsuppdrag att även ta fram en försvarsindustristrategi som är taktad mot den nya materielförsörjningsstrategin.

Försvarsberedningen har pekat på vikten av att Försvarsmakten och övriga myndigheter i det militära försvaret arbetar utifrån principen utformning inom ekonomisk ram, det som på engelska benämns ”design to cost”. Det innebär att anskaffning av materiel såväl som förbandsverksamheten måste anpassas efter tillgängliga medel, t.ex. när det kommer till volym och kravspecifikationer. Försvarsberedningen föreslår att om fördyringar uppstår ska omprioritering i första hand ske inom ramen för berörd verksamhet eller inom berört materielprojekt, t.ex. genom anpassning av kraven.

Regeringen bör därför framgent använda principen utformning inom ekonomisk ram, ”design to cost”, vid upphandling av större materielprojekt för att skapa större förutsägbarhet och minimera oförutsedda undanträngningseffekter.

Trots återkommande satsningar på basplattan de senaste åren, där saker som ammunition, personlig utrustning och standardfordon ingår, finns fortfarande stora brister. Vad som också är oroväckande är att kunskapen om exakt vad för materiel som finns, var den finns och status på den är bristfällig.

Utifrån behovet av att skapa operativ förmåga här och nu måste denna problematik åtgärdas. I utredningen om Försvarsmaktens långsiktiga materielbehov understryks att behovs-, tillgångs- och differensredovisningen av materiel bör stärkas.

Riksrevisionen pekar också i sin rapport på att dålig kunskap om utgångsläget samt problem i materielförsörjningen på förbanden har varit uppenbara brister.

Därför anser vi att det bör tillsättas en utredning som gör en inventering av situationen när det gäller framför allt mängdmateriel och som ger förslag på hur behovs-, tillgångs- och differensredovisningen för materiel kan stärkas. Även ansvarsfördelningen när det gäller materieltillgången bör tydliggöras.

Försvaret lider i dag stor brist på kvalificerad ammunition. Marginalerna är små. Det försämrade säkerhetsläget motiverar förstärkningar av tillgången på kvalificerad försvarsmateriel på kort sikt. Moderaterna och Kristdemokraterna anser att Försvarsberedningen snarast bör kallas samman, så att riksdagen kan fatta beslut om tilläggsanslag som stärker försvaret av Sverige. Som ett led i detta arbete bör regeringen uppdra åt överbefälhavaren att skyndsamt inkomma med en förteckning över möjliga reformer som på kort sikt kan genomföras för att höja beredskapen och stärka försvarsförmågan, vilket inbegriper arméstridskrafterna.

Det försämrade säkerhetsläget inskärper allvaret i att så snart som möjligt kunna höja förmågan i det svenska försvaret. En viktig del i det är att avhjälpa de brister som Riksrevisionen har identifierat vilka har negativa effekter på både kort och lång sikt.

Pål Jonson (M)

Mikael Oscarsson (KD)

Jan R Andersson (M)

Jörgen Berglund (M)

Alexandra Anstrell (M)

Jessika Roswall (M)

Lars Adaktusson (KD)